

Kh. Bakhtiyarova, PhD, Associate Professor
National Transport University, Kyiv, Ukraine
I. Seredina, Head of the training laboratory of Department of Philosophy and Pedagogy
National Transport University, Kyiv, Ukraine

QUALITY ASSURANCE OF VOCATIONAL TRAINING FOR ENGINEERS&PEDAGOGUES BASED ON COMPETITIVE APPROACH

The theme of the quality of education in the territory of Ukraine is devoted. The place and role of the quality of European higher education has been analyzed, namely the fact that the European Union regards quality education as an instrument of economic growth for building a more competent and dynamic community. To ensure for graduating students such a level of training, which would allow them simultaneously to build up their education in every single state of the European Union and be demanded in the workforce markets, necessitates application of other approach to the vocational trainings and rating of students' performances. The present article addresses up-to-date issues of quality assurance of the educational training for graduating engineers-teachers by using the competence approach. It also covers the importance of competencies modelling and features of competent approach implementation into vocational training process for graduating teachers of professional (engineering) disciplines at higher educational establishments. In this respect the present article addresses up-to-date issues of quality assurance of the educational training for graduating engineers-teachers by using the competence approach. It also covers the importance of competencies modelling and features of competent approach implementation into vocational training process for graduating teachers of professional (engineering) disciplines at higher educational establishments.

It is proved that the quality of professional pedagogical training of future engineers-educators causes the need to form in students the necessary competences that combine knowledge and skills; abilities and personality traits; indicators of general culture; skills to perform professional duties qualitatively. Mastering by future specialists the system of engineering and psycho-pedagogical knowledge, skills and abilities is aimed at forming the competencies that should be considered as the result of training in the direction "Professional education (transport)".

Keywords: education quality; vocational training; competitiveness of engineers&pedagogues; competency; competitive approach in training; types of vocational pedagogics competences.

УДК 378

Н. Дем'яненко, д-р пед. наук, проф.,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ

АРХІТЕКТОНІКА ТЬЮТОРИНГУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Обґрунтовано феномен тьюторства у вищій школі. Розкрито сутність понять: "тьютор", "тьюторіал", "тьюторська дія". Тьюторський супровід у вищій школі трактовано як педагогічну діяльність із індивідуалізації освітнього процесу, що передбачає постановку і реалізацію освітніх цілей особистості засобами розроблення індивідуальних освітніх траєкторій та впровадження індивідуальних освітніх програм. Основою і головною умовою тьюторингу визначено партнерські суб'єкт-суб'єктні відносини викладач – студент. Доведено значення тьюторства у формуванні відкритого освітньо-наукового простору вищої школи, розвитку сучасних інтеграційних процесів в освіті.

Ключові слова: тьютор, тьюторський супровід, тьюторіал, індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна освітня програма, партнерство в освіті.

Постановка проблеми. Сучасний етап реформування української освіти спрямований на забезпечення її відкритості, індивідуалізацію освітніх процесів. Актуалізується особистісне спрямування освітнього розвитку, орієнтування на пошук нового шляху в професії, професійне самозростання, набуття авторського стилю діяльності. В умовах звернення до цінностей індивідуального вибору акцент зміщується на особисту відповідальність, прийняття самостійних рішень щодо подальшої власної освіти, а отже, на перше місце виходять проблеми професійно-педагогічного супроводу у визначенні індивідуальної освітньої траєкторії, самоосвіти й саморозвитку особистості. На наш погляд, цим сьогодні й зумовлено інтерес до реалізації принципу індивідуалізації на рівні тьюторських практик. Тьюторство стає вагомим ресурсом розвитку освітньо-наукового середовища вищої школи, а партнерські суб'єкт-суб'єктні відносини викладач – студент основою і умовою реалізації тьюторської технології [1, с. 10–12].

Мета публікації – доведення значення тьюторства у формуванні відкритого освітньо-наукового простору вищої школи, розвитку сучасних інтеграційних процесів в освіті. **Завдання:** обґрунтувати феномен тьюторства, розкрити його значення для розвитку інтеграційних процесів в освіті в умовах сьогодення.

Стан дослідження. Визначаючи дефініцію "тьютор", звернемося до авторських підходів: 1) педагог-наставник, походить від англ. "tutor" і лат. "tutor", що означає "спостерігаю", "пікуюся" – помічник, наставник студента (С. Гончаренко, 1997); 2) викладач-консультант або куратор, який допомагає в організації індивідуального навчання і здійснює організаційно-методичне керівництво

дидактичним процесом у рамках конкретної освітньої програми (Т. Ковальова, 2009); 3) викладач, наставник, який допомагає студентам коледжу, університету найоптимальніше побудувати освітній процес (Т. Єфремова, 2000). Урахування цих поглядів дозволяє трактувати "тьюторство" у вищій школі як засіб індивідуалізації освіти, що передбачає створення реальних умов для входження студента в процес освіти, управління власною освітньою траєкторією.

Принагідно зазначимо, що тьютор є центральною фігурою, а тьюторство – офіційно визнаним компонентом системи англійської університетської освіти. Це куратор, опікун, вихователь, індивідуальний науковий керівник студента (М. Комлев, 2006). Історичним корінням тьюторства завдячує Оксбриджській моделі освіти, із тією різницею, що в Оксфорді всі зазначені функції виконує одна й та сама особа, а в Кембриджі тьютор веде практичні заняття і називається supervisor. У його обов'язки входить контроль за успішністю студентів, їх ставленням до освітнього процесу, формуванням навичок самостійної роботи. Підготовка тьюторів у Великій Британії – спеціально розроблена система, яка дозволяє майбутнім тьюторам опанувати інноваційні особистісно орієнтовані технології для пожиттєвої освіти людини.

Виходячи з того, що базою розповсюдження тьюторства є індивідуальна спрямованість освіти, під індивідуалізацією освітнього процесу (в широкому контексті) розуміємо спосіб забезпечення кожній людині права і можливості на формування власної освітньої мети, освітньої траєкторії, надання осмисленості дидактичній дії за рахунок урізноманітнення її типу, формування індивідуального замовлення в освіті, бачення власних освітніх перспектив.

Тьюторське забезпечення індивідуалізації освітнього процесу відбувається на основі самостійного вибору особистістю змісту, форм освіти, у тому числі навчальних дисциплін, місць стажерської практики, самостійного визначення тем і напрямів творчої, дослідницької та проектно-діяльності тощо. Цей вибір оформляється як індивідуальна освітня програма, що створюється на основі дослідження доступних тьюторанту ресурсів освітньої установи, соціуму, регіону, мережі інтернет. Важливою умовою індивідуалізації дидактичного процесу є відкритість і варіативність освіти. "Тьютор працює з освітою тьюторанта, яка виходить далеко за рамки інституціалізованих форм, і передбачає формування останнім власного, унікального образу в існуючій культурі" [16, с. 14].

Виклад основних положень. У межах вищої школи тьютор покликаний організувати самовизначення, самоздійснення особистості, сприяти самореалізації людини у професії. За своєю суттю це – педагогіка супроводу [6, с. 106–116], основою і умовою реалізації якої виступають партнерські відносини *тьютор – тьюторант*. Теоретичне обґрунтування системи супроводу базується на концепції вільного вибору як умови розвитку особистості. Вихідним положенням для формування теоретичних основ індивідуального супроводу у вищій школі можна вважати особистісно-соціальний підхід (А. Бойко), що реалізується через особистісно орієнтований (І. Бех, В. Слободчиков, І. Якіманська та ін.). У цьому контексті наголос робиться на індивідуально-соціалізуючому характері тьюторства. Тьютор відповідає не лише за рівень знань, а й за формування особистості майбутнього фахівця. Відмінність тьюторської моделі від традиційної полягає в тому, що процеси навчання, соціальної практики й освітньої рефлексії розглядаються як рядоположні, при цьому провідна функція зберігається за процесом освітньої рефлексії. Пріоритетом стає опертя на внутрішній потенціал суб'єкта, реалізацію його права самостійно здійснювати вибір і нести за нього відповідальність.

Якщо мати на увазі тьютора педагогічної освіти, то це суб'єкт, що супроводжує професійний розвиток майбутніх педагогів у процесі їхньої підготовки. Потреби тьюторства сьогодні зумовлені необхідністю змін у педагогічній діяльності, а у зв'язку з цим і в педагогічній освіті – побудовою індивідуально орієнтованої системи педагогічної освіти (за індивідуальними можливостями), що супроводжує професійний розвиток педагогів. Тьюторство у вищій школі розвивається сьогодні переважно як один із складників кредитно-модульної системи навчання. Можна виділити універсальне тьюторство, що передбачає вербальну педагогічну взаємодію тьютора зі студентами, дистанційне он-лайн і оф-лайн тьюторство і т. п. Класичне тьюторство – це регулярні індивідуально-групові, більшістю консультативні, заняття викладача-тьютора із одним – трьома прикріпленими до нього на весь період навчання студентами. У традиційній структурі тьюторства (із британського досвіду) виділяють три різні функції: *director of studies* відповідає за навчання студентів у цілому, *moral tutor* – за їх моральність, *tutor* курує навчання окремого студента упродовж семестру чи навчального року [4, с. 116–122]. Нагальність упровадження тьюторства в українських закладах вищої освіти зумовлена, зокрема, збільшенням обсягів усіх видів самостійної роботи студентів, а на сьогодні – суттєвим переважанням у навчальних планах і програмах годин, виділених на самостійну роботу, над аудиторними, що трансформують процес освіти студента в самоосвіту [7, с. 15–18]. Особистісна спрямованість самостійної роботи означає якнайповніше врахування інтересів, можливостей і прагнень молодшої людини, допомогу студентові не тільки

у виборі самостійного завдання, а й в організації його виконання. На тьютора в цих умовах покладаються передусім дві головні ролі – коуча (тренера, інструктора) і колеги, що іноді перетинаються. Ключовим методом при цьому, як правило, виступає постановка проблемно-пошукових завдань, що спонукає до пошуку істини, а засобами – самостійне вивчення джерел. Освітній процес відбувається з оперттям на принципи діалогізації, суб'єктності, вербалізації. Тьютору належить досягти раціонального й доцільного поєднання в освітньому процесі загального й індивідуального. Він забезпечує можливість конкретному студенту зробити знання особистісно значущими, а консультативні тьюторські поради – необхідними в житті [1, с. 27–30]. І хоча у нашій країні тьютор – професія, якої ніби ще немає, але вона визріває у вищій школі як методичний супровід самостійної роботи, створення індивідуальних освітніх програм, індивідуальне та групове навчання-консультування.

Орієнтуючись на актуалізацію значення тьютора в освітньо-науковому процесі вищої школи, кафедра педагогіки і психології вищої школи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова із 2015–2016 н. р. розпочала підготовку викладача-тьютора в магістратурі 011 "Освітні, педагогічні науки" (Педагогіка вищої школи. Тьюторство). Із цією метою в рамках контекстно-компетентнісної підготовки магістрів запроваджено спеціалізовані (елективні) навчальні курси: "Тьюторство і тьюторська технологія" [5], "Наукова школа і персоніфікований досвід у світовому освітньому вимірі", "Організація самостійної роботи студентів і консультативної діяльності викладача-тьютора", "Грантова політика, міжнародні проекти і програми розвитку вищої освіти", багаторівневу практику (асистентську, науково-дослідну, архівну, музейну). При цьому реалізація магістерської освітньо-професійної програми здійснюється за контекстно-тьюторською технологією, що передбачає розроблення і виконання індивідуальних тьюторських програм, квазіпрофесійне, ситуативне моделювання майбутньої тьюторської діяльності, відповідні майстер-класи, тренінги тощо. Цілковитим погоджуємося, що аудиторна і позааудиторна тьюторська технологія сприяють гуманізації освітньо-наукового процесу, становленню самобутньої особистості, самовихованню студента і самовдосконаленню тьютора-викладача.

Піднімаючи питання "тьюторського супроводу" у вищій школі, зазначимо, що більшість авторів-дослідників схиляються до визначення цього поняття як руху тьютора поряд із тьюторантом, у ході якого розробляється і виконується персональна освітня програма. У взаємодії *викладач – студент* викладачем-тьютором забезпечується своєчасна навігація можливих шляхів, допомога і підтримка (за потреби) у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії і програми. Метою тьюторського супроводу є розкриття освітнього потенціалу й задоволення потреб суб'єкта у саморозвитку, самоактуалізації через освітню діяльність. Серед основних положень тьюторського супроводу такі: урахування соціально-економічних умов "самоздійснення в освіті"; визнання права особистості на освіту і культурний розвиток, самостійний вибір способів реалізації освітніх прав; прийняття відповідальності за якість власної освіти, ґрунтовність розроблення і реалізації індивідуальної освітньої програми (ІОП); гармонізація внутрішнього психічного розвитку особистості й зовнішніх умов освітньої діяльності. Відповідно, до функцій тьюторського супроводу прийнято відносити: 1) інформаційно-аналітичне забезпечення окремих етапів освітньої діяльності, розробки і реалізації ІОП; 2) проектування і самопроекування сценаріїв власного

розвитку; 3) розвивальну діагностику освітніх потреб, можливостей і перспектив тьютора; 4) сприяння в антропологічному розвитку тьютора з метою успішної реалізації ІОП, зокрема через тренінги особистісного і професійного розвитку і саморозвитку; 5) технології формування тьюторської аутокомпетентності, самокомпетентності; 6) тьюторські навігації і консультування із проблем освіти, розроблення і реалізації ІОП; 7) обговорення із тьютором альтернативних сценаріїв просування в освіті; 8) ретроспекції освітньої діяльності (метод психобіографії); 9) організацію рефлексії; 10) тренінги самоуправління, саморегуляції емоційно-вольової сфери і самовідновлення особистості [12, с. 18–28].

У найзагальнішому вигляді під Індивідуальною освітньою програмою розуміємо програму освітньої діяльності, спрямовану на особистісний, професійний розвиток тьютора, розроблену і реалізовану ним на основі особистісних, освітніх, професійних інтересів, потреб і запитів. ІОП не лише дозволяє врахувати запити, потреби, можливості особистості, але й урізноманітнити, оптимізувати види і форми її освітньої діяльності, виконуючи такі функції: нормативну (нормативно визначає і забезпечує освітню, самоосвітню діяльність тьютора, регулює її розвиток); інформаційну (інформує про освітню діяльність); мотиваційну (обґрунтовує цілі, цінності й результати освіти); організаційну (визначає види і форми, методи, моделі, варіанти, ресурси освіти); самовизначення (дозволяє реалізувати потребу в самовизначенні на основі реалізації освітнього вибору, а також потребу в самоактуалізації) [13, с. 23–27]. Одним із головних завдань тьюторського супроводу є не лише надання своєчасної допомоги і підтримки особистості в освіті, але і навчання самостійно долати труднощі цього процесу, відповідально ставитися до свого становлення, допомога у прагненні стати повноцінним суб'єктом власного освітнього, професійного, громадського життя. Таким чином, тьюторство – це педагогічна діяльність із індивідуалізації освіти, спрямована на з'ясування освітніх мотивів та інтересів особи, що навчається, пошук освітніх ресурсів для створення ІОП, праця з особистим освітнім замовленням, формування індивідуальної освітньої рефлексії [10, с. 21–22]. У процесі реалізації ІОП виникає необхідність трактування ще одного поняття – "тьюторської дії", яка розглядається як цілісна одиниця професійної діяльності. Вона включає три етапи: 1) створення тьютором надлишкового освітнього середовища, передусім за рахунок розкриття тьютором освітнього потенціалу оточуючого соціуму, його власне соціальної, інфраструктурної, культурно-предметної складової, а також виявлення й використання антропологічного освітнього потенціалу; 2) навігація освітнього маршруту тьютором і/або самим тьютором; 3) стратегування – обговорення можливості різних масштабів дії тьютора [11, с. 65–67].

Основними формами супроводу студентів закладів вищої освіти є індивідуальний і груповий тьюторіали. Під індивідуальним тьюторіалом розуміємо консультативну зустріч тьютора і тьютора, метою якої є просування за певними напрямками тьюторського супроводу студентів, а серед ключових функцій тьюторіалу виділяємо: 1) виявлення, фіксацію, проектування і аналіз освітньої мети та інтересів тьютора; 2) виявлення ресурсів і побудову ресурсної карти під освітні запити; 3) супровід конструювання та реалізації ІОП; 4) організацію рефлексії освітніх спроб, подій, руху за ІОП; 5) підбір адекватного способу подолання труднощів у діяльності; 6) поетапне коригування ІОП та освітніх стратегій. У свою чергу, оцінювання ефективності індивідуального тьюто-

ріалу може здійснюватися за такими критеріями: 1) фіксація наслідків, які виникли на попередньому тьюторіалі; 2) нарощування, зафіксоване в рефлексії за одним із напрямів тьюторіалу; 3) зростання ініціативи, відповідальності й самостійності тьютора, що виявляється як внутрішньо в тьюторіалі, так і у професійній та освітній діяльності. Проектування і реалізація індивідуальних тьюторіалів передбачають такі підходи: орієнтування на поточний рівень професійного самовизначення тьютора як відправної (стартової) лінії; розгортання тьюторіала на основі пробно-продуктивних дій тьютора; сприйняття тьюторіала як потенційного старту зростання і розвитку; одночасне дотримання первинного задуму тьюторіала і фіксація ймовірного руху тьютора в ньому [15, с. 41–48].

На відміну від індивідуального груповий тьюторіал часто називають навчальним тьюторським семінаром. Це відкрите навчальне заняття із застосуванням методів інтерактивного й інтенсивного навчання, спрямоване на набуття досвіду використання модельних і нестандартних ситуацій [14, с. 34–37]. Мета групового тьюторіалу принципово відрізняється від індивідуального і має такі характеристики: 1) вихід на індивідуальну позицію за рахунок групового ресурсу та індивідуальне освітнє просування на тлі загальної групової роботи; 2) імовірнісний характер (на відміну від тренінгу, де йде робота на відпрацювання конкретної навички); 3) виявлення внутрішньогрупових ресурсів через особу кожного учасника тьюторіалу; 4) виникнення проектних і дослідницьких мінігруп; 5) створення загального змістового поля; 6) супровід групи як суб'єкта освіти [11, с. 29–34]. Організація, механізм реалізації змісту тьюторіала залежать від конкретної практико орієнтованої мети (пошук вирішення проблемної ситуації, відпрацювання практичних умінь, вироблення моделі поведінки за певних умов тощо). Перевага надається активним та інтерактивним технологіям – діловий чи рольовий грі, тренінгу, мозковому штурму, презентації, ситуативному аналізу, круглому столу, конференції, захисту проекту тощо. Технічні засоби застосовуються з метою підвищення ефективності, скорочення часу на проведення тьюторіалу й т. п. Упроваджуються методи і прийоми створення сприятливого психологічного клімату [10, с. 54–59]. Тьюторіали можуть офіційно вводитися в навчальний розклад, тим більше, що за типологією тьюторська консультація логічно вписується в загальну структуру освітньо-наукового процесу закладу вищої освіти: 1) стартова – проводиться на початку року, коли студентом спільно із тьютором намічаються найближчі цілі й завдання, формулюються очікування, планується робота індивідуально чи тьюторською групою; 2) аналітична – аналізується певний етап реалізації ІОП, виявляються "плюси" і "мінуси", труднощі й несподіванки, з якими довелося стикнутися тьюторам, висловлюються побажання і пропозиції на майбутнє; 3) робоча – підбиваються проміжні підсумки поточної роботи, визначаються труднощі в реалізації ІОП, їх причини і способи подолання; 4) підсумкова – фіксуються просування кожного студента у досягненні мети і завдань, поставлених первинно на певному етапі реалізації ІОП; 5) тематична – обговорюються актуальні проблеми на основі запитів і потреб студентів [2, с. 11–20].

У сучасній системі вищої освіти України тьюторство найбільш розповсюджене в дистанційній освіті (ДО). Тут продуктивно використовуються технології індивідуального консалтингу, напрацьовані університетською системою Великої Британії. Тьютор організовує ефективне вивчення курсу. Проводить семінари і консультує студентів, перевіряє та коментує письмові завдання. Напрями

діяльності тьютора в ДО такі: надавати допомогу в досягненні найкращого освітнього результату; забезпечувати зворотний зв'язок від педагогів до виконаних завдань; проводити консультації (тьюторіали); супроводжувати індивідуальний освітній рух студента; підтримувати в нього зацікавленість у навчанні протягом усього курсу. У ДО тьютор виконує педагогічну, соціальну, управлінську, технічну функції та виступає в ролі коуча, керівника, модератора, мотиватора, експерта, новатора, порадирика [9, с. 47–51]. До основних форм реалізації дистанційної тьюторської діяльності відносять аудіовізуальний і контактний тьюторіали. Основні засоби роботи із тьюторськими групами (10–20 учасників) такі: метод кейс-стади, медіапедагогічні засоби (газети, журнали, тези доповідей, лекцій, слайди, таблиці, аудіо- і відеозаписи, телебачення). Зв'язок із тьютором відбувається, як правило, через електронну пошту, он-лайн форуми, синхронні комп'ютерні й відеоконференції, вебіари. На нього покладається місія методиста (розроблення завдань, змісту проекту), стимулятора (пробудження інтересу до проекту, більш глибокого проникнення в роботу над ним, подолання труднощів), спостерігача (формування атмосфери співробітництва, навиків взаємодії, кооперації), технічного спеціаліста і експерта. Таким чином, у ДО тьюторство особливо стверджується як система наставництва, супроводу, заснована на академічній і психологічній допомозі тьютора-викладача студентам [3, с. 30–33]. Зазначене актуалізує упровадження тьюторства як у стаціонарному, так і в заочному й стаціонарно-заочному (змішаному) навчанні. Це може бути, зокрема, сайт віддаленого навчання. Він дозволить реалізовувати дидактичні нововведення, створить умови для практичного відпрацювання у неперервній педагогічній освіті нових педагогічних технологій, забезпечить організацію асинхронного навчання студентів [8, с. 6].

Висновки. Отже, процеси реалізації концепції неперервної професійної освіти, яка забезпечує кожній людині можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії з метою професійного, кар'єрного й особистісного росту; організація мережевої взаємодії освітніх установ для розвитку мобільності у сфері освіти; зростання експортного потенціалу освіти потребують організації педагогічної підтримки індивідуальної освіти, що найефективніше реалізується у моделі тьюторського супроводу. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність офіційного запровадження посади "тьютор" у Класифікатор професій України, що сприятиме науково-методичному і нормативно-правовому забезпеченню існуючих тьюторських практик, здійсненню професійної експертизи та сертифікації діючих тьюторських центрів, які масово виникають і функціонують на неофіційних засадах, у більшості із приватної ініціативи, рекламуючи послуги з підготовки тьютора, при цьому не до кінця (а подекуди й помилково) розуміючи зміст тьюторської професійної діяльності. Офіційне запровадження посади "тьютор" до державного реєстру професій безперечно сприятиме встановленню партнерських зв'язків із зарубіжними освітніми центрами, створенню міжнародних інформаційних баз із проблематики тьюторства та обміну досвідом тьюторської діяльності, інтернаціоналізації освітніх процесів в Україні та їх ідентифікації у світовому освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Бойко А. М. Індивідуальні тьюторські завдання для самостійної роботи студентів II – V курсів (інтегрований курс теорії та історії педагогіки) / А. Бойко. – Київ ; Полтава, 2010. – 400 с.
2. Гордон Эдвард. Столетия тьюторства / Эдвард Гордон, Элайн Гордон. – Ижевск, 2008. – 321 с.
3. Дем'яненко Н. М. Історичні витоки і сучасна модифікація тьюторства у вищій школі України / Н. Дем'яненко // Вища освіта України. – 2007. –

№ 2 (дод. 1). Т. 1: Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології". – С. 30–33.

4. Дем'яненко Н. М. Система тьюторства: актуалізація ретродосвіду Великої Британії для вищої школи України: зб. наук. пр. Серія: Пед. науки / Н. Дем'яненко; Полтавськ. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 5 (57). – С. 116–122.
5. Дем'яненко Н. М. Тьюторство і тьюторська технологія: навчальна програма : навч.-метод. комплекс фахової підготовки магістрів галузі знань "Освіта" / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ, 2017. – Ч. II. – С. 160–179.
6. Дем'яненко Н. М. Тьюторство – технологія супроводу особистісно-професійного розвитку студентів. Історико-педагогічні студії: наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова / Н. Дем'яненко. – 2008. – Вип. 2. – С. 106–116.
7. Дем'яненко Н. М. Тьюторські технології у вищій школі України / Н. Дем'яненко // Постметодика. – 2007. – № 6 (77). – С. 15–18.
8. Дем'яненко Н. М. Тьюторство у вищій школі: від концептуального обґрунтування до впровадження / Н. Дем'яненко // Освіта. – 2016. – № 13–14 (5708-5709). – С. 6.
9. Жилина М. Ю. Образовательное событие: варианты прочтения. Организация тьюторского сопровождения в образовательном учреждении: содержание, нормирование и стандартизация деятельности тьютора / М. Жилина. – М., 2009. – С. 47–51.
10. Зоткин А. Идея тьюторства и проблема субъективности в образовании. Тьюторство: концепции, технологии, опыт / А. Зоткин. – Томск, 2005.
11. Ковалева Т. М. Инновационная школа: аксиомы и гипотезы / Т. Ковалева. – Москва ; Воронеж, 2000.
12. Ковалева Т. М. Новые задачи тьюторской практики: от потенциала к ресурсу. Тьюторские практики. Сопровождение индивидуальных образовательных программ / Т. Ковалева. – Томск, 2009. – С. 18–28.
13. Ковалева Т. М. О деятельности тьютора в современном образовательном учреждении. Организация тьюторского сопровождения в образовательном учреждении: содержание, нормирование и стандартизация деятельности тьютора : Материалы науч.-метод. семинара / Т. Ковалева. – М., 2009. – С. 23–27.
14. Колосова Е. Б. Тьютор как новая педагогическая позиция / Е. Колосова. – М., 2008. – 243 с.
15. Попова (Смолик) С. Ю. Тьютор и его компетенции в системе высшего профессионального образования. Тьюторские практики: от философии до технологии : Материалы Межрегион. науч.-практ. конф. / С. Попова (Смолик). – Волгоград, 2010. – С. 41–48.
16. Щедровицкий П. Г. Об исследовательской программе тьюторства. Школа и открытое образование : сб. науч. трудов по материалам Всерос. науч.-практ. тьюторской конф. / П. Щедровицкий. – Москва ; Томск, 1999. – С. 12–20.

References

1. Boyko A. M. Individualni tyutors'ki zavdannya dlya samostiyanoi roboty studentiv II–V kursiv (intehrovanyy kurs teorii ta istoriyi pedahohiky). Kyiv ; Poltava, 2010. 400 s.
2. Hordon Édvard, Hordon Élayn. Stoletyyat'yutorstva. Yzhevsk, 2008. 321 s.
3. Demyanenko N. M. Istorychni vityoki i suchasna modyfikatsiya tyutorstva u vyshchihy shkoli Ukrainy. Vyscha osvita Ukrainy. 2007. № 2 (dodatok 1). T.1. Tematychnyy vypusk "Pedahohika vyshchihy shkoly: metodolohiya, teoriya, tekhnohohiyi". S. 30–33.
4. Demyanenko N. M. Systema tyutorstva: aktualizatsiya retrodosvidu Velykoyi Brytaniyi dlya vyshchihy shkoly Ukrainy. Zb. nauk. prats. Ser. Ped. nauky. Poltav. derzh. ped. un-t imeni V. H. Korolenka. Poltava, 2007. Vyp. 5 (57). S. 116–122.
5. Demyanenko N. M. Tyutorstvo i tyutorska tekhnohohiya: navchalna prohrama. Navchalno-metodychnyy kompleks fakhovoyi pidhotovky mahistriv haluzi znan 01 Osvita, spetsialnosti 011 Nauky pro osvitu (Pedahohika vyshchihy shkoly) za kontekstno-tyutorskoyu tekhnohohiyeyu (spetsializatsiyi "Andrahohika", "Tyutorstvo") / za red. N. M. Demyanenko; Nats. ped. universytet im. M. P. Drahomanova. Kyiv, 2017. CH. II. S. 160–179.
6. Demyanenko N. M. Tyutorstvo— tekhnohohiya suprovodu osobystisno-profesiyinoho rozvytku studentiv. Istoryko-pedahohichni studiyi: nauk. chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. 2008. Vyp. 2. S. 106–116.
7. Demyanenko N. M. Tyutorski tekhnohohiyi u vyshchihy shkoli Ukrainy PostMetodyka. 2007. № 6 (77). S. 15–18.
8. Demyanenko N. M. Tyutorstvo u vyshchihy shkoli: vid kontseptual'noho obrhuntuвання do vprovadzhennya. Osvita. 2016. № 13–14 (5708-5709). S. 6.
9. Zhylyna M. Yu. Obrazovatelnoe sobyitie: varyanty procheniya. Orhanyzatsyya tyutorskohoso provozhdenyya v obrazovatel'nomu chrezhdeniyi: soderzhanye, normyrovanye y standartyzatsyya deyatel'nosti tyutora. M., 2009. S. 47–51.
10. Zotkyn A. Ydeyat'yutorstva y problema subektyvnosti v obrazovanyu. Tyutorstvo: kontseptsyy, tekhnohohyy, opyt. Tomsk, 2005.
11. Kovaleva T. M. Ynnovatsyonnaya shkola: aksyomy y hypotezy. M. ; Voronezh, 2000.
12. Kovaleva T. M. Novye zadachy tyutorskoy praktky: ot potentsyala k resursu. Tyutorskiye praktky. Soprovozhdenye yndyvydualnykh obrazovatel'nykh prohramm. Tomsk, 2009. S. 18–28.
13. Kovaleva T. M. O deyatel'nosti tyutora v sovremennom obrazovatel'nomu chrezhdeniyi. Orhanyzatsyya tyutorskohoso provozhdenyya v obrazovatel'nomu chrezhdeniyi: soderzhanye, normyrovanye y standartyzatsyya deyatel'nosti tyutora: Materyaly nauchno-metodycheskoho semynara. M., 2009. S. 23–27.

14. Kolosova E. B. Tyutor kak novaya pedahohycheskaya pozytsyya. M., 2008. 243 s.

15. Popova (Smolyk) S. YU. Tyutor y eho kompetentsyy v sisteme vyssheho professyonalno obrazovanyya. Tyutorskiye praktyki: ot fylosofy do tekhnolohyy : Materyaly Mezhrhyonalnoy nauchno-praktycheskoy konferentsyy. Volhohrad, 2010. S. 41–48.

16. Shchedrovyytskyy P. H. Ob yssledovatel'skoy prohramme tyutorstva. Shkola y otkrytoe obrazovanye: Sborny knauchnykh trudov po materyalam Vserossyyskoy nauchno-praktycheskoy tyutorskoy konferentsyy. M. ; Tomsk, 1999. S. 12–20.

Надійшла до редколегії 17.04.18

N. Demyanenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine, Kiev

ARCHITECTONICS OF TUTORING IN HIGHER EDUCATION

Modern trends of human civilization development determine the individual educational way of person on the open education basis. A special place in supporting of personality development in the information society belongs to a tutor.

A tutor is a central figure while a tutorial is an officially recognized component of the British educational system. Today this profession is actualized in many European countries. Social and personal request for a tutorial support is increasing in Ukraine. A tutorial is developing as a basis for the formation of teacher-student partnership. On the other hand, pedagogically expedient, subject-subjective, moral and aesthetic relations are a condition for the tutorial technology implementation. They form a personally oriented activity of two equal partners – a tutor and tutorant. It should be emphasized on the individual-socializing nature of tutorial. A tutor is not only responsible for the level of knowledge, but also for the formation (upbringing) of the individual.

A tutorial accompaniment is a pedagogical education individualizing activity which is directed at the identification and development of educational motives and interests of the person, the search for educational resources for the creation of an individual educational program, the formation of person educational reflection. It involves the educational environment organizing, actual support for the formation and implementation of a tutor's individual educational program; its methodical support. A tutorial support is carried out in accordance with the peculiarities of the age of the tutorants (from preschool age), provides the pedagogical provision of autonomous formulation and realization of the person's educational goals, stimulation and motivation of independent educational activity.

The Department of Pedagogy and Psychology of Higher Education has carried out a tutor professional and pedagogical training at the National Dragomanov Pedagogical University since 2015.

Keywords: tutor, tutorial accompaniment, tutorial, individual educational trajectory, individual educational program, partnership in education.

УДК 378.147.31.34

М. Жиленко, канд. пед. наук, доц.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МЕНЕДЖЕРІВ ДЛЯ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ

Окреслено роль соціального управління в життєдіяльності суспільства на сучасному етапі, що зумовлена суспільним характером праці. Зазначено, що рушійною силою управління виступають інтелект, емоції, почуття і воля людини – управління, керівника. Показано, що визначальним для успішного управління в системі соціальних відносин є розуміння і врахування можливостей людського фактора. Здійснено пошук детермінант, які допоможуть зробити процес управління оптимальним. Розглянуто роль і місце керівника в реалізації функцій управління у сфері вищої освіти. Визначено місце ділових відносин у використанні людського фактора в інтересах організації. Розкрито можливості підходів, які використовуються у нейролінгвістичному програмуванні, для формування програмних результатів навчання при підготовці менеджерів для сфери вищої освіти. Показано логіку впровадження в навчальний процес принципів нейролінгвістичного програмування при організації освітнього процесу на етапі оволодіння майбутніми менеджерами освітньої сфери змістом предметів блоку спеціалізації "Адміністрування закладом вищої освіти" спеціальності 073 "Менеджмент".

Ключові слова: соціальне управління, людський фактор, ділові відносини, принципи нейролінгвістичного програмування, програмні результати навчання, орієнтовна основа діяльності, професійна рефлексія.

Постановка проблеми. Соціальне управління – це управління, здійснюване у людському суспільстві, людьми стосовно людей. І суб'єкт, і об'єкт управління представлені тут людиною. Отже, в управлінських системах, які функціонують у соціальному середовищі, головним і провідним є людський фактор, який включає: рівень кваліфікації, соціальну активність, виробничу ініціативу, рівень професійної і загальної підготовки, громадянську відповідальність, стан здоров'я, фізичну підготовку тощо. Соціальне управління спрямоване на впорядкування та узгодження колективних дій людей для досягнення мети, яка стоїть перед ними. Саме до такого виду діяльності ми готуємо фахівця в рамках освітньо-наукової програми "Управління закладом вищої освіти" зі спеціальності 073 "Менеджмент".

Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку управління в соціальній сфері обумовлена суспільним характером праці. Сутність управління виявляється у діяльності, яка за своєю змістом є впливом на інтелект, емоції, почуття і поведінку людей, їх взаємовідносини і спільні дії. Такий вплив не виникає сам по собі. Рушійною силою управління виступають інтелект, емоції, почуття і воля людини – управління, керівника. Завдяки цьому управлінський вплив є цілеспрямованим, тобто визначає

напрями спільної діяльності, її проміжні й кінцеві результати. Пошук детермінант, які допоможуть зробити такий вплив в роботі управління освітньої сфери оптимальним, є **метою цього дослідження.**

Для її досягнення вирішено такі **завдання:** проаналізовано чинники впливу суб'єкта управлінської праці на об'єкт; визначено роль ділових відносин у процесі соціального управління; з'ясовано можливості використання принципів нейролінгвістичного програмування (НЛП) для побудови ефективних ділових відносин управління з персоналом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важко переоцінити роль управлінської діяльності в житті сучасного суспільства. Тому сьогодні ми маємо велику палітру досліджень із цієї проблематики. Так, Р. А. Аблізов досліджує теоретичні основи формування управлінської команди, технологію оцінки членів команди, життєвий цикл команди та причини її розпаду в умовах корпоративного управління [1]. Т. П. Авдулова вивчає управління як процес прийняття рішень, реалізації індивідуального стилю керівництва і особистісних особливостей менеджера [2]. В. І. Кноррінг розглядає менеджмент як мистецтво [3]. Малодослідженими, особливо в галузі соціального управління, залишаються проблеми професійного розвитку